

DE KLEINE ALK

contactorgaan Vogelwerkgroep
Alkmaar en omstreken

verschijnt vier maal per jaar

Redactie

Tom Damm (06) 42 12 26 10

Arie de Wit

Beeldredactie

Jan Stok (072) 511 65 20

Redactieadres

redactiekleinealk@vwwg-alkmaar.nl

Vaste medewerkers

Ofra Carmi

Ruud Costers

Elias den Otter

Arie de Wit

Wim Schols

Pierre van der Wielen

Vormgeving

Peter van Brandwijk (06) 43 73 60 23

Verspreiding

Connie Wubbels (072) 515 05 61

Peter de Greeuw (072) 561 80 50

Bestuur

Voorzitter

Waarn.: Peter de Greeuw (072) 561 80 50

Secretaris

Maarten Platteeuw, (072) 561 73 94

secretaris@vwwg-alkmaar.nl

Jan van Scorelpark 57, 1871 EZ Schoorl

Penningmeester, ledenadministratie

Waarn.: Peter de Greeuw (072) 561 80 50

penningmeester@vwwg-alkmaar.nl

Leden

Rob Struyk, (06) 42 58 44 77

José Tibbe, (06) 50 56 68 89

Elias den Otter, (06) 57 71 21 23

IJsvogelwerkgroep

contactpersoon Rutger Polder,

1815JK232@hetnet.nl,

(072) 511 99 39

Roofvogelwerkgroep

contactpersoon Dook Vlugt,

d.vlugt@quicknet.nl,

(072) 589 77 78

Lid worden

Het lidmaatschap van onze vereniging bedraagt slechts € 20,00 per jaar. Hiervoor ontvangt u viermaal per jaar ons blad De Kleine Alk en bent u van harte welkom op de door ons georganiseerde activiteiten, waaronder lezingen en excursies. Als welkomstgeschenk ontvangt u tevens het boek 'Broedvogels van het stedelijke gebied van Alkmaar' (t.v.v. € 12,50).

Lid wordt u door € 20,00 over te maken op Gironummer NL25 TRIO 0379 6386 73 t.n.v. VWWG Alkmaar e.o. en door tevens een mail te sturen naar penningmeester@vwwg-alkmaar.nl, met uw naam, adres, telefoonnummer en e-mail-adres.

Ook adreswijzigingen kunt u doorgeven aan de penningmeester.

Voorplaat: Kleine Alk, Frits-Jan Maas

in dit nummer

pagina 3 ▼Vooraf: Midwintertelling	Tom Damm
pagina 4 ▼Slechtvalken op de Grote Kerk van Alkmaar (2011-2021)	Jeroen van Wetten
pagina 6 ▼Ijsvogels in ons werkgebied in 2021	Rutger Polder
pagina 9 ▼Lepelaars en hun voedselsituatie in 2021 rond Alkmaar en enkele andere gebieden in Noord-Holland	Jeroen van Wetten
pagina 17 ▼Watervogels in Alkmaar	Harry Smit
pagina 19 ▼Wetenswaardig? (15)	Ruud Costers
pagina 21 ▼ <i>Communicatie & Actualiteiten</i> ▼Van Het Bestuur	Het Bestuur
pagina 25 ▼Raadselvogel van Wim	Wim Schols
pagina 26 ▼Van de penningmeester ▼Reuzenalk-activiteiten	Peter de Greeuw Elias den Otter
pagina 28 ▼Lezingen	Ofra Carmi
pagina 29 ▼Excursienieuws	Elias den Otter
pagina 31 ▼Waarnemingen november 2021 t/m januari 2022	Pierre van der Wielen
pagina 34 ▼Ogrut 65:	Arie de Wit

Kopijsluitingsdatum nr. 2: 1 mei 2022

Vooraf: Midwintertelling

Sinds ongeveer 1999 tel ik watervogels, steltlopers en roofvogels in en rond het Geestmerambacht. Ik nam het toen over van Jan Stok. Ongeveer sinds de aanleg van De Druppels, Uitbreiding Kleimeer en de Koele Kreken kreeg ik versterking van Miranda en haar vader Dirk, die inmiddels ook al meer dan tien jaar een deel voor hun rekening nemen. De telling levert eigenlijk altijd wat leuk op, tegenwoordig wel grotendeels andere soorten dan in het begin. Eerst konden nog grote aantallen Smienten en Kuifeenden, groepen Brilduikers (tot 25 exx.) en vaak ook Grote Zaagbekken gezien worden en af en toe een Roodhalsfuut of Kuifduiker, later werden

Winterkleed Roodhalsfuut.

Foto: Jan Stok

dat vooral Krakeenden en (Grauwe) ganzen, veel meer Wintertalingen en af en toe Pijlstaarten, Grote Zilverreigers en een keer een Heilige Ibis. Ook herinner ik me nog groepjes Waterpiepers die in enkele jaren bij de Wagenweg verbleven.

Toen ik van de Daalmeer naar Heerhugowaard verhuisde ben ik daar een MUS-postcodegebied gaan doen. Mijn recente verhuizing naar Heemskerk heeft me doen besluiten beide projectgebieden af te stoten: die wintertellingen zijn meestal een aanslag op mijn koudegevoelige handen met wintervingers en bovendien bleek het postcodegebied van mijn nieuwe adres nog vrij. Ik heb me dus aangemeld, maar 1703 probeer ik dit jaar nog te doen. Maar liefhebbers voor drie rondjes MUS of een jaarlijkse midwintertelling mogen zich melden!

Tom Damm, hoofdredacteur

Slechtvalken op de Grote Kerk van Alkmaar (2011-2021)

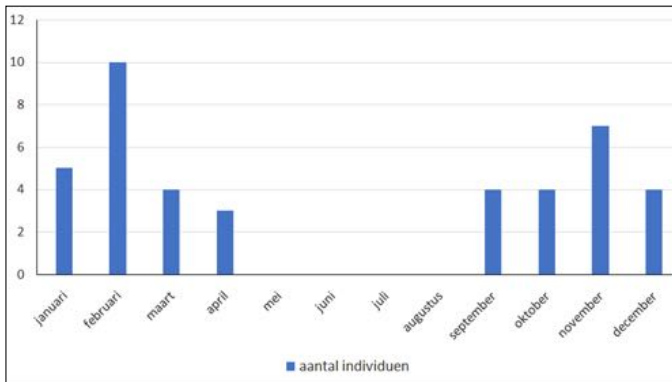
Jeroen van Wetten

Slechtvalken zijn geen ongewone verschijning in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Alkmaar. Ze worden in het buitengebied waargenomen maar ook boven de bebouwde kom en in het oude centrum van de stad Alkmaar.

In 2017 werd voor het eerst een rustende Slechtvalk waargenomen op de Grote Kerk van Alkmaar. In 2018 werd de soort daar echter niet gezien. Vanaf 2019 tot heden is regelmatig een Slechtvalk rustend of prooi plukkend waargenomen op het noordelijke of zuidelijke dwarschip (afhankelijk van de windrichting), in de periode van september tot en met april (zie Tabel 1 en Figuur 1).

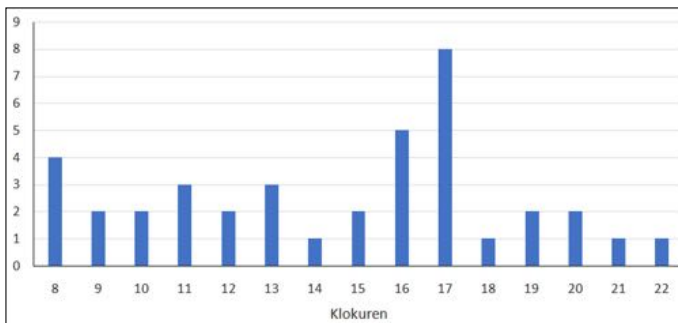
Tabel 1. Aantal waarnemingen per jaar van Slechtvalk waarnemingen per jaar op de Grote Kerk van Alkmaar (2011-2021) door auteur, aangevuld met meldingen uit Waarneming.nl.

Jaar 20..	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Jeroen van Wetten							2	0	11	14	14
Waarneming.nl	0	0	0	0	0	0	2	0	15	16	14

Figuur 1. Aantal waarnemingen van Slechtvalk op de Grote Kerk van Alkmaar (2011-2021) door auteur, per maand.

Meestijds zit de Slechtvalk dan op een van de beelden boven het bovenste raam van het dwarschip. De Slechtvalk kan bij daglicht, schemer of donkerte worden geobserveerd (Figuur 2). De vogel is overdag vaak moeilijker te zien vanwege het feit dat zijn kleuren op de rug makkelijk wegvallen tegen de grijze stenen. Wanneer de Grote Kerk 's avonds verlicht wordt valt hij/zij des te makkelijker op. Ook op drukke marktdagen en Kaasmarkt blijft de Slechtvalk onaangeroerd zitten, verstoring is geen een keer waargenomen. Het afnemende aantal waarnemingen in de avond is mogelijk veroorzaakt door minder bezoeken rond de Grote Kerk door waarnemer in de latere avonduren.

Figuur 2. Aantal waarnemingen van Slechtvalk op de Grote Kerk van Alkmaar (2011-2021) door auteur, per uur van de dag (8 = 8-9 uur enz.)

Een territoriaal paartje werd waargenomen op 2 februari 2020. Rond de Grote Kerk zwenkend, luid roepend en agressief tegen meeuwen waren ze die dag prominent aanwezig. Ondergetekende en Harry Smit hebben met de

Slechtvalk, toekomstig broedvogel van Alkmaar?

Foto: Jan Stok

beheerder van de Grote Kerk nog een onderzoek gedaan naar mogelijk geschikte plekken om eventueel een nestkast te plaatsen.

Als de Slechtvalk een prooi plukt doet hij dit meestal aan de zuidzijde. Tot nu toe zijn de volgende soorten als prooi aangetroffen. Merel (*Turdus merula*) 4, Kauw (*Corvus monedula*) 3, Houtsnip (*Scolopax rusticola*) 5, Kievit (*Vanellus vanellus*) 6, Spreeuw (*Sturnus vulgaris*) 2, Waterhoen (*Gallinula chloropus*) 2, Houtduif (*Columba palumbus*) 1, Ekster (*Pica pica*) 1, Steltloper onbepaald (*Tringa sp.*) 1, Groenpootruiter (*Tringa nebularia*) 1, Wintertaling (*Anas crecca*) 1, Sperwer/Havik (*Accipiter sp.*) 1.

Prooiresten Slechtvalk Grote Kerk Alkmaar (Houtsnip en Kievit). Foto: Jeroen van Wetten

Dankwoord

Kees Roselaar heeft aan de hand van veren van enkele prooiresten op naam kunnen brengen, waarvoor dank.

Jeroen C.J. van Wetten, jwetten@xs4all.nl

IJsvogels in ons werkgebied in 2021

Rutger Polder

Inleiding

Met een gemiddelde temperatuur van 4,4 graden tegen 3,9 graden normaal was de winter zachter dan normaal. Tot 7 februari was het een prima ijsvogelwinter. Vanaf die dag tot en met zaterdag 13 februari lag de temperatuur zelfs overdag onder de nul graden. Boven de sneeuw in die week was op 9 februari de laagste temperatuur in Nederland gemeten: 16,2 graden onder nul. Twee weken later was het voorjaar met temperaturen tot bijna 20 graden in Limburg.

Er bleken toch alweer heel wat IJsvogels gesneuveld te zijn. Luc Knijnsberg vond er maar liefst 3 dood. 2020 was een redelijk goed jaar voor IJsvogels. Maar nu blijkt toch weer een grote terugval in 2021. Het zijn toch wel erg kwetsbare dieren.

Werkzaamheden

Eind februari is door de IJsvogelwerkgroep weer een dagje schoonmaken georgani-

Ijsvogel (man) bij de nestwand van Hortus Alkmaar.

Foto: Rutger Polder

seerd. Verder hebben anderen ook wanden geschoond. Zelfs van buiten ons werkgebied zijn vragen gesteld over het maken van ijsvogelwanden. Deze zijn allen verwezen naar de handleiding van Jelle Harder.

<https://www.vogelbescherming.nl/docs/9bdc96e9-8cd9-4c1c-bbc2-6c70ea35db85.pdf>

We zijn bij het voedselbos (Geestmerambacht) geweest om advies te geven en daar is een mooie wand gegraven. Tijdens de vorstperiode is door o.a. Peter Stoop op de Hortus met man en macht in de buurt van de wand de zaak ijsvrij gehouden. Er is zelfs een bak met goudvissen neergezet. Dat hielp. Gelukkig is daar zeker een keer

Wak in Hortus Alkmaar, speciaal open gehouden voor de Ijsvogels.

Foto: Rutger Polder

gebroed en konden ijsvogelfotografen toch flink wat leuke plaatjes maken. Na juni werd het daar ook erg stil.

Resultaat

Alkmaar: in de Oudorperhout, de Oosterhout, de Rekerhout en bij Hortus Alkmaar waren in ieder geval territoria. Mogelijk zijn alleen die in de Hortus en de Rekerhout succesvol geweest. In april was er ook nog een melding bij de Zandkreek in Alkmaar Noord. Mogelijk had die een relatie met de Rekerhout. Een paar gewoonlijk zekere plekken in Alkmaar, zoals de Egmonderhout en bij de Groene Voet waren nu onbezet.

Bergen: maar een succesvol territorium dit jaar. Volgens Dook Vlucht is er waarschijnlijk twee keer gebroed bij de volkstuintjes. Ook in de tuin van Cees Baart in Egmond Binnen was dit jaar wel gebroed, maar na een strijd tussen mogelijk twee fanatieke dames is het nest verlaten. Lees ook zijn boek:

<https://www.boekenbestellen.nl/boek/ijsvogels-in-corona-tijd-2020/9789464066203>.

Heiloo: langs de Zeeweg is mogelijk wel gebroed. Er is in ieder geval een territorium vastgesteld op de vaste plek.

Heerhugowaard: helaas geen meldingen van territoria.

Langedijk: ook hier is geen territorium te melden.

Hiermee komt het aantal op 7 territoria waarvan er in ieder geval 3 met zekerheid jongen hebben grootgebracht.

Het aantal geldige waarnemingen in Noord-Holland tussen 20 maart (10 dagen vroege) en 15 mei 2021 was 256. Dat zijn bijna 400 minder meldingen dan in 2020. Dat waren er 651. Met maar 24 meldingen in onze regio in 2021 t.o.v. 71 in 2020. Hiervan kwamen de meeste meldingen uit Oudorp, Oosterhout en van de Beverkooij (Hortus Alkmaar).

Op de vinkenbaan in Castricum bleken in 2021 drie Ijsvogels te zijn geringd. (med. L Knijnsberg). In 2020 waren het er 11.

Aan de hand van de resultaten kom ik tot onderstaand overzicht.

Tabel 1. Overzicht territoria/broedparen per gemeente in 2009-2021.

plaats...jaar	20..	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Alkmaar		3	1	2	1	2	3?	5	9	13	0	6	6	4
Heiloo				1				1	4	5	1	1	2	1
Bergen/Egmond		1	1	1	1	1?	1	5	6	5	0	1	4	2
Heerhugowaard		2	2	1			1?	4	3	2	0	1	2	0
Langedijk				2	1	1	2	4	3	4	1	1	3	0
Obdam		1	?					1	1	2	0			0
Totaal		7	4	7	3	4?	7?	20	26	31	2	10	17	7

Graag wil ik eenieder wederom hartelijk bedanken die geholpen heeft met het onder-

houden en maken van wanden; doorgeven van waarnemingen; het monitoren en het insturen van foto's.

IJsvogelwerkgroep Alkmaar e.o., R. Polder, Westerweg 232, 1815 JK Alkmaar,
1815jk232@hetnet.nl

Lepelaars en hun voedselsituatie in 2021 rond Alkmaar en enkele andere gebieden in Noord-Holland

Jeroen van Wetten

Inleiding

In de jaren 1983-86 heb ik een onderzoek opgezet naar Lepelaars van het Zwanenwater en Texel. In samenwerking met vogelwerkgroepen is toen een beeld verkregen waar en wanneer broedende Lepelaars uit het Zwanenwater op het vasteland van Noord-Holland foerageren (Manneveld 1983, Van Wetten 1983, 1985). Zorgen over de steeds verdere achteruitgang van de kwaliteit van foeragemogelijkheden in het verkavelende agrarische landschap waren de hoofdreden van dit onderzoek, wat uiteindelijk een afstudeerproject werd en tot verder onderzoek omtrent Lepelaars leidde.

In die jaren werd vastgesteld dat in het vroege voorjaar de kortstondig massale binnentrek van migratore 3-Doornige Stekelbaars (3-Doorns) cruciaal is (Van Wetten &

Lepelaars in het Geestmerambacht, juli 2021.

Foto: Jeroen van Wetten

Bemonstering getijdengebied (Mokbaai).

Foto: Rachel van Assema

Wintermans 1986a). De afname van het aanbod 3-Doorns en de massale opbloei van Gewone Garnaal in de Waddenzee vanaf medio mei en later van platvis en grondel was de reden dat Lepelaars half mei overschakelden van binnendijkse naar buitendijkse foerageergebieden; ook het dichtgroeien van sloten

was deels oorzaak. Aandacht voor vispassages maar ook natuurbouw t.b.v. foeragegebieden is toen sterk onder de aandacht gebracht (Van Wetten & Wintermans 1986abc, Wintermans 1998).

In voorjaar en zomer 2021 heb ik eenzelfde soort onderzoek gedaan in en rond het VWG-Alkmaar-gebied, op Texel en rond Spaarnwoude.

Bemonstering brakwater (Westhoffplas).

Foto: Rachel van Assema

Methode

Vanaf maart tot begin september 2021 werden elke maand per auto vaste trajecten afgezocht op aantallen foeragerende Lepelaars (N=43 waarneemdagen). Aanvullend werden data verkregen uit Waarneming.nl (N=7). Gedragsprotocollen van foeragerende Lepelaars werden gemaakt (N=3909 minuten). Ter plekke werden monsters genomen van potentiële

prooidieren (N=3780 m² circa 500 bemonsteringen). Onderzochte gebieden werden onderverdeeld in zoet-, brak- of getijdegebied (Tabel 1).

Tabel 1. Onderzochte gebieden in Noord-Holland in 2021.

Zoet	Brak	Getijde
Polder Eierland, Texel	Oostzijde Texel	Vlakte van Kerken, Texel
Polders westelijk van NH-kanaal vanaf Heiloo Schermer	Waal en Burg, Texel	Mokbaai, Texel
Noord-Beemster	Harger- en Pettempolder	Balgzand-west en -zuid
Polder Mijzen	Westhoffplas	
Uitgeesterbroekpolder		
Krommenieër Woudpolder		
Polder Geestmerambacht		
Houtrakkerbeemden		

Prooiaanbod

Potentiële prooidieren in de monsters zijn alle opgemeten en zijn gebruikt om een schatting te maken van het prooiaanbod (calorische waarde/m²) per gebied en maand. Aanbod in het zoete water lag in maart-april het hoogst in Polder Mijzen, de Uitgeesterbroekpolder en Noord-Beemster en bestond uit witvis en 10-Doornige Stekelbaars. Na de overvloedige regens werden vanaf juni het Geestmerambacht en de Houtrakkerbeemden rijk aan visprooien. Polder Eierland en de westelijke kleipolders

bleven zeer arm aan prooien.

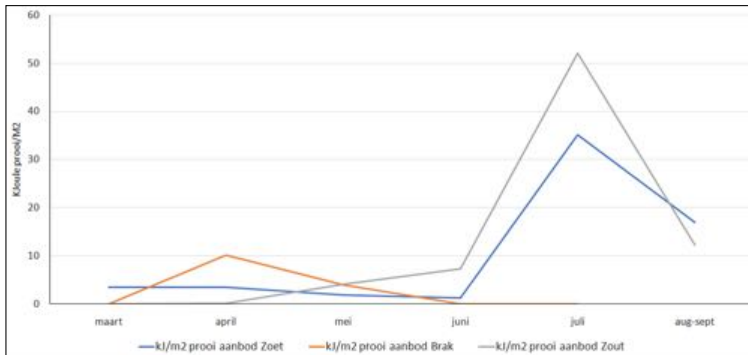
De brakke gebieden van het vaste land boden met name Brakwatersteurgarnaal als zeer algemene prooi-soort. Op Texel vormden in het brakke water daarnaast ook Brakwatergrondel, 3-Doorn en 10-Doorn een significant deel van het prooiaanbod.

Spiering, 3-Doorn en Pos; uitbundig prooiaanbod (juli, Balgzand).

Foto: Rachel van Assema

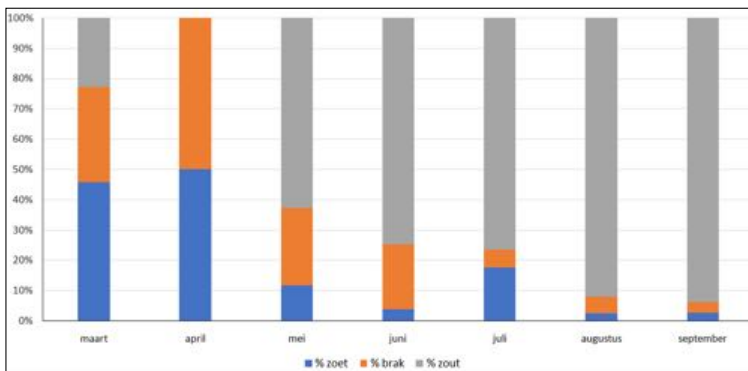
Het getijdegebied kende door het zeer koude voorjaar een heel late opbloei van prooiaanbod in de vorm van Gewone Garnaal en vis. Pas eind mei begonnen significante aantallen garnaal en platvis voor te komen. Vanaf juni kwamen daar Spiering, Pos en Zeebaars in toenemende aantallen bij (Figuur 1).

Figuur 1. Prooiaanbod (kiloJoule/m²) per maand in 2021, onderverdeeld in zoet-, brak- en zoutwatergebieden.

Voorkomen foeragerende Lepelaars

Tijdens de zeer koude weken in april en de eerste helft van mei zijn geen foeragerende Lepelaars waargenomen in het getijdegebied. Figuur 2 laat zien dat vanaf eind mei de Waddenzee het meest bezochte foerageergebied wordt. Ondanks het geringe oppervlak bleven de brakwatergebieden tot in juni van belang als foerageergebied. Opvallend is het geringe aandeel van de zoete wateren als foerageergebied in het gehele broedseizoen. Van de zoete wateren waren alleen Polder Mijzen, de Schermer, de Noord-Beemster en het Geestmerambacht als foerageergebied van belang, met name door het

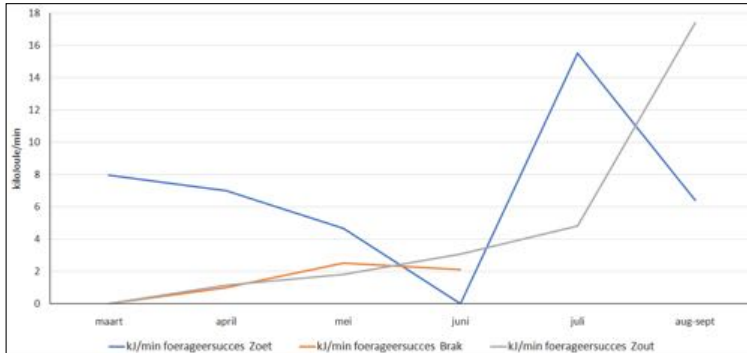

aanbod witvis, Baars en onder andere Marmergrondel.

Figuur 2. Procentueel aandeel van totaal aantal foeragerende Lepelaars per maand in zoet-, brak- en zoutwatergebieden.

Foeragersucces en belang per gebied

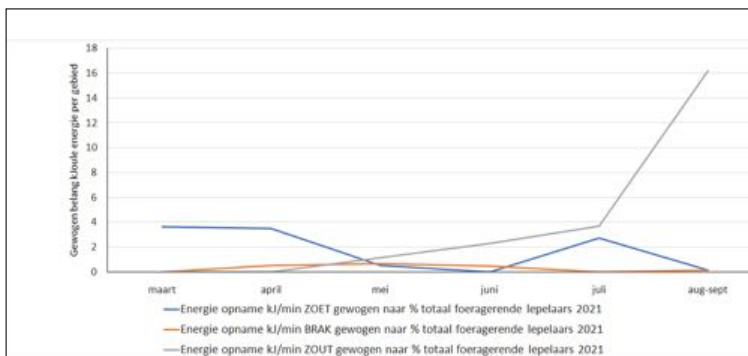
Protocollen van foeragerende Lepelaars werden gebruikt om prooi-opname-gemiddelden/minuut te bepalen. Specifiek gedrag (zoals het rennend achtervolgen “Jagen”) kon duiden op vis als prooi. Met behulp van de bemonsteringsdata kon via lengte/gewichtsbepaling de energie-inhoud van de prooien worden benaderd en daarmee een schatting worden gemaakt van het foeragersucces, met andere woorden: hoeveel energie vangt/eet een Lepelaar per minuut (Figuur 3).

Figuur 3. Foeragersucces (kiloJoule/minuut) van foeragerende Lepelaars per maand, in zoet-, brak- en zoutwatergebieden.

Opvallend is dat in de brakke wateren het foeragersucces in maart en april erg laag is. De lage energie-inhoud van de Brakwatersteurgarnaal, die hier de belangrijkste prooi vormde, is hier debet aan. Daar waar Lepelaars wel prooien vonden in het zoete water blijken ze tot en met mei in het zoete water ook het hoogste foeragersucces te hebben. In juli-augustus zijn alleen nog de Geestmerambacht en de Houtrakkerbeemden in gebruik als zoetwaterfoerageergebied. Voor het getijdgebied geldt dat de Lepelaars tot eind juni moesten wachten alvorens hier echt succesvol kon worden gefoerageerd. Dit beeld wordt nog sterker wanneer we het foeragersucces per gebied ‘wegen’ met het procentuele aandeel van aanwezige foeragerende Lepelaars (uit figuur 2+3, zie boven).

In dit gewogen beeld, in Figuur 4, komt naar voren dat de Lepelaars in het studiegebied in mei een voedselcrisis meemaakten. Feitelijk was er noch in het zoete, noch in het brakke of zoute water een gunstige voedselsituatie aanwezig waarop ze zich massaal konden richten.

Figuur 4. Energieopname/ minuut van foeragerende Lepelaars per maand, in zoet-, brak- en zoutwatergebieden, gewogen naar het aandeel aanwezige foeragerende Lepelaars.

Discussie

Door kou en droogte in het vroege voorjaar is weinig polderwater uitgeslagen naar boezems en Waddenzee en hierdoor is er weinig mogelijkheid geweest voor migratorse 3-Doorns om via sluizen en gemalen vanuit zee het zoete binnenwater te bereiken. Polder Eierland op Texel en de kleipolders westelijk van het Noord-Hollands Kanaal waren gezien het lage prooiaanbod en het minimale aantal foeragerende Lepelaars hierdoor niet van belang in 2021.

Brakwatergebieden met Brakwatersteurgarnaal en/of Brakwatergrondel met incidenteel 10- en 3-Doorns waren van maart tot in juni van relatief groot belang als foerageergebied voor Lepelaars toen zowel in het getijdegebied als in het zoete water nauwelijks succesvol kon worden gefoerageerd. In die zin hebben de brakwatergebieden, ondanks hun geringe totale oppervlak, een belangrijke rol gespeeld in het magere totale prooiaanbod in het voorjaar van 2021.

Zoetwatersloten in polders bleken alleen van maart tot april van belang wanneer witsvis zoals voorns, Vetje, Giebel etc., Baars en 10-Doorn aanwezig waren. Met name de Beemster, de Mijzen en in mindere mate de Schermer waren significant belangrijke zoetwaterfoerageergebieden in het voorjaar.

Verschillende meldingen (pers. med. C. Both en T. Lok) over veel mislukte vroege broedsels op de Waddeneilanden in 2021, zijn in overeenstemming met de resultaten van prooiaanbod in het voorjaar van 2021 van dit onderzoek. In de uitzonderlijk koude en droge maanden maart, april en mei 2021 zijn binnendijks veelvuldig groepjes kleumende, rustende Lepelaars waargenomen die dagenlang nauwelijks van hun plek kwamen. De indruk bestond dat deze vogels de start van het broedseizoen of het doorvliegen naar de kolonies hadden onderbroken of uitgesteld.

De vraag of de draagkracht van de Waddenzee reden is van de afnemende populatiegroei van de Lepelaar in Noord-Nederland (Lok *et al.* 2009), of dat het aanbod van zoetwaterprooien uit binnendijkse gebieden hier ook wel/niet debet aan kan zijn, wordt met dit onderzoek deels beantwoord. Gebrek in het voorjaar aan prooien bin-

nendijks lijkt bepalend te zijn geweest in 2021 voor het broedsucces van de vroege legsels. Daarentegen waren later in het broedseizoen wel afdoende visprooien aanwezig in het getijdengebied. Onder andere het spuien vanuit IJsselmeer bij de overvloedige zomerregens gaf een enorm aanbod bij den Oever aan Pos en Spiering. Het broedsucces op de Waddeneilanden van de latere legsels bleek uiteindelijk goed te zijn geweest. *Gedetailleerde ad-hoc-waarnemingen via Waarneming.nl lijken een goede aanvulling op gestructureerde en gerichte inventarisaties. In 2022 zal dit onderzoek worden voortgezet. Waarnemers worden uitgenodigd om via Waarneming.nl wederom waarnemingen te doen aan Lepelaars en indien mogelijk te voorzien van toevoegingen zoals aantal foeragerend en verdeling daarin van juveniel en adult.*

Dankwoord

Wim ter Wee, Rachel van Assema en Sheraga van Wetten hielpen met het verzamelen en uitwerken van monsters en het gezamenlijk doen van waarnemingen. Tom van Spanje leverde bijna dagelijks via Waarneming.nl data aan over het gebied ten zuiden van het Noordzeekanaal en wist veel te vertellen over de Westhoffplas. Kees Roselaar bleek een alom aanwezig, nauwkeurig en consistent observator en melder via Waarneming.nl op de vaste wal tot aan het noordpuntje van Texel.

Literatuur

- Lok T., Overdijk O., Horn H. & Piersma T. 2009. *De lepelaarpopulatie van de Wadden. Komt het einde van de groei in zicht?* Limosa 82: 149-157.
- Manneveld J. 1983. *Foerageergebieden in Noord-Holland van Lepelaars uit het Zwanenwater in 1982 en 1983.* Ecoverslag Nr 5, Tringa.
- Manneveld J. 1985. *De foerageergebieden van de Lepelaars van het Zwanenwater in Noord-Holland.* De Graspieper 5: 23-30.
- Van Wetten J.C.J. 1983. *Fourageervluchten van de Lepelaars van het Zwanenwater. Onderzoek naar de ritmiek, het patroon en de richting ervan.* De Graspieper 3: 127-138.
- Van Wetten J.C.J. 1985. *Afwijkend gedrag bij Lepelaars.* De Graspieper 5: 126-128.
- Van Wetten J.C.J. & G.J.M. Wintermans 1986a. *Voedseleecologie van de Lepelaars van het Zwanenwater en Texel.* De Graspieper 6: 96-109.
- Van Wetten J.C.J. & G.J.M. Wintermans 1986b. *The food ecology of the Spoonbill* Hoofdvakverslag. Instituut voor Taxonomische Zoologie, Uva. De Graspieper 6: 96-109.
- Van Wetten J.C.J. & G.J.M. Wintermans 1986c. *Het foerageren van Lepelaars op de Waddeneilanden.* NOU: Themadag Visetende kolonievogels. Limosa 60(2): 92.
- Wintermans G.J.M. 1998. *De hevel-passage op Texel. Effecten op visfauna en lepelaars in de sloten van Polder Eijerland (eindrapportage biologische monitoring).* WEB-Rapport nr.98-1, Wintermans Ecologen Bureau (WEB), Texel.

Bijlage 1. Gevangen prooidieren

Zoete wateren

In het zoete wateren werden 13 vissoorten, Kleine Watersalamander (*Lissotriton vulgaris*), kikkervisjes Groene Kikker (*Pelophylax sp.*), en zeer geringe aantallen ongewervelden aangetroffen.

Bij de vissen betrof het: 10-Doornige Stekelbaars (*Pungitius pungitius*), 3-Doornige Stekelbaars (*Gasterosteus aculeatus*), Marmergrondel (*Proterorhinus semilunaris*), Baars (*Perca fluviatilis*), Kleine Modderkruiper (*Cobitis taenia*), Blankvoorn (*Rutilus rutilus*), Rietvoorn (*Scardinius erythrophthalmus*), Brasem (*Abramis brama*), Giebel (*Carassius gibelio*), Bittervoorn (*Rhodeus amarus*), Vetje (*Leucaspis delineatus*), Zeelt (*Tinca tinca*), Brakwatergrondel (*Pomatoschistus microps*). In de Zuid-Schermer kwam de Brakwatersteurgarnaal (*Palaemon varians*) voor. De Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus clarkii*) werd incidenteel aangetroffen in Oostmijzen, de Beemster, Geestmerambacht en Baafjespolder.

Van de 3-Doornige Stekelbaars werden alleen kleine, permanent in zoetwater verblijvende individuen aangetroffen en kon nergens binnentrek uit zee worden vastgesteld.

Binnendijkse brakwatergebieden

In de binnendijkse brakwatergebieden werden de volgende soorten aangetroffen: Brakwatersteurgarnaal, Brakwatergrondel, 3-Doornige Stekelbaars, 10-Doornige Stekelbaars, Bittervoorn en vlokreeft onbekend (*Gammarus sp.*). Ook in de brakke gebieden werden geen migrerende 3-Doorns waargenomen.

Westelijke Waddenzee

In de getijdzone van de westelijke Waddenzee kwamen de volgende soorten in de vangsten voor. Pos (*Gymnocephalus cernua*), Brakwatergrondel, Tong (*Solea solea*), Schol (*Pleuronectes platessa*), Zeebaars (*Dicentrarchus labrax*), Spiering (*Osmerus eperlanus*), Zandspiering (*Ammodytes tobianus*), Zeenaald (*Syngnatus sp.*), Gewone Garnaal (*Crangon crangon*), Geknikte Aasgarnaal (*Praunus flexuosus*) en vlokreeft onbekend (*Gammarus sp.*).

Jeroen C.J. van Wetten, jwetten@xs4all.nl

Watervogels in Alkmaar

In het weekend van 14/15 januari 2022 vond de jaarlijkse midwinter telling plaats van watervogels. Mij viel op dat telgebied NH3510, het stedelijke gebied van Alkmaar, nog nooit geteld is tijdens een midwintertelling. Stedelijke gebieden zijn voor de meeste soorten natuurlijk geen hotspot. Een uitzondering hierop is het Waterhoen.

Iedereen die in de winter door de stad rijdt ziet overal op grasveldjes Waterhoentjes, solitair of in kleine groepjes. Doordat ze in de stad zo openlijk foerageren zijn ze makkelijk te tellen. Wat wel een uitdaging was is het tellen in de nieuwbouwwijken in het noorden van Alkmaar. Stedenbouwkundigen hebben hier de volledige trukendoos opengetrokken om je te laten verdwalen. Bovendien is het in de meeste gevallen niet mogelijk langs watergangen te fietsen omdat deze grenzen aan tuinen. Je moet dus elke keer weer een brug zoeken zodat je weer over een deel van een watergang kan kijken.

Op 14 en 15 januari heb ik op de fiets heel Alkmaar doorkruist, en alle watergangen, slootjes en plasjes geteld op alle watervogels. Voor het noteren van de aantallen werd gebruik gemaakt van de app Avimap. Hieronder het resultaat:

Veel Waterhoentjes aanwezig in de stad.

Foto: Erwin van Saane

Tabel 1. Aantallen watervogels op 14 en 15 januari 2022. De 15e betreft Daalmeer, een klein deel van Huiswaard en het Hoefplan, de 14e de rest.

Soort	14 jan.	15 jan.	Totaal
Grauwe Gans	7	46	53
Soepgans	0	2	2
Knobbelzwaan	1	5	6
Nijlgans	10	10	20
Slobeend	0	2	2
Krakeend	5	25	30
Wilde Eend	253	110	363
Soepeend	29	11	40
Wintertaling	0	2	2
Kuifeend	23	17	40
Dodaars	0	1	1
Fuut	27	15	42
Blauwe Reiger	9	4	13
Grote Zilverreiger	0	2	2
Aalscholver	1	0	1
Waterral	1	0	1
Waterhoen	188	150	338
Meerkoet	249	213	462
Kievit	0	9	9
Ijsvogel	1	0	1
Totaal	804	624	1428

Naast een formidabel aantal Waterhoentjes werden er ook enkele “krenten” waargenomen. Een Waterral roepend in een verruigd perceeltje in het park de Groene Voet (Huiswaard) en een Ijsvogel in Huiswaard 1. De Oudorperhout leverde wat minder stadse soorten op als Wintertaling en Grote Zilverreiger. Heel bijzonder was hier een albino Waterhoen. Dankzij het wippen van de staart was deze nog te herkennen, maar qua uiterlijk leek deze vogel in de verste verten niet meer op een Waterhoen. Opvallend is het lage aantal Krakeenden in de stad. De meeste Krakeenden bevinden zich in deze periode buiten de stad, waar je groepen tot meer dan 100 exemplaren kunt tegenkomen. Tot slot werd er ook nog een paartje Futen gezien met redelijk grote jongen. Die moeten dus al eind december aan het broeden zijn gegaan.

Harry Smit, smit51@telfort.nl

Wetenswaardig? (15)

Aalscholvers, daar zijn er te veel van en ze eten te veel vis, althans dat vindt de EU-visserijcommissie die een oproep doet om de beschermde status op te heffen. In het IJsselmeergebied heeft de soort gepiekt in 1993 met 15.000 broedparen. De soort is daar van nature al lang op zijn retour met nu nog slechts 3000 broedparen (NRC Handelsblad, 3 december 2021).

In het in Waterland gelegen Varkensland heeft in 2021 voor het tweede jaar een paar **Purperreigers** gebroed. Mogelijk was er ook een broedgeval in het naastgelegen Ilperveld. Niet eerder broedde de soort in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal (Landschap Noord-Holland 2021, nr.4).

Wijfjes **Wilde Eenden** van een jaar of 15 zijn niet meer geslachtsrijp. Zij krijgen het prachtkleed van de woerden en worden dan niet langer lastiggevallen door hitsige mannetjes (NRC Handelsblad, 11 september 2021).

Met zijn enorme behendigheid wist een **Havik** in het Amsterdamse Bos drie **Futen** te verschalken (tussen Duin & Dijk 2021, nr.4).

Vroeg in het jaar broedende **Torenvalken** krijgen meer zonen en late broedvogels relatief meer dochters (NRC Handelsblad, 11 september 2021).

Torenvalk (man), Petten-Leipolder, 31 oktober 2021.

Foto: Ruud Costers

Als een **Slechtvalk** zich nader in de mens zou verdiepen, dan zou hij ontdekken dat beide soorten veel met elkaar gemeen hebben. Je hoeft nergens bang voor te zijn, behalve voor wat microscopisch kleine wezentjes. En voor je soortgenoten (NRC Handelsblad, 4 december 2021).

Het gebruik van plastics in nesten van **Meerkoeten** is inmiddels algemeen bekend. In stadsgrachten groeien weinig planten. Nu blijkt dat daar ook drijvende felgroene nepplanten, sprekend lijkend op natuurlijk materiaal, naar de nesten worden meegenomen. Niet zo vreemd, er zijn immers ook mensen die jarenlang hun plastic plant water geven (NRC Handelsblad, 14 september 2021).

Langpootmuggen zijn de favoriete snack voor de opgroeiende **Kanoeten** van de Siberische ondersoort. De sneeuw smelt steeds vroeger waardoor de muggen vroeger pieken. Tegen de tijd dat de eieren van de **Kanoet** uitkomen zijn de insectenaantallen al afgenomen. In 20 jaar is het lichaamsgewicht met 20 procent verminderd en is de

Kanoeten (zomerkleed en overgangskleed), Pettemerstrand, 4 mei 2020.

Foto: Ruud Costers

seksratio veranderd van 1 op 1 naar 1 man op 3 vrouwtjes. Bij deze monogame soort planten twee op de drie vrouwtjes zich dus niet meer voort. Tel hierbij op dat er minder mannetjes worden geboren. Problemen te over derhalve (NRC Handelsblad, 27 september 2021).

De in Nederland broedende **Grutto's** keren na hun winterverblijf in Afrika terug naar Nederland. Inmiddels zijn er aanwijzingen dat jonge **Grutto's** ons land voorbij vliegen om noordelijker te gaan broeden (Natura 2021, nr.4).

In Oost-Engeland wezen camera's bij nesten van de **Wulp** uit dat de Vos de belangrijkste

predator is, maar ook grazende schapen aten doodleuk eieren uit de nestkom (Limosa 2021, nrs.1/2).

De **Pontische Meeuw** rukt op naar het westen. In Polen overheerst hij al de **Zilvermeeuw**. Het lijkt een kwestie van tijd dat **Zilvermeeuwen** de pandaberen van de meeuwenwereld zijn (Roots, juli/augustus 2021).

Al in het derde jaar na de aanleg van de Marker Wadden kwam een paar **Lachsterns** tot broeden. Van de twee eieren kwam er één uit, maar het jong kon niet worden grootgebracht (Limosa 2021, nr.3).

De Helderse Duinen vormen een bolwerk voor de bedreigde **Tapuit**. Het aantal broedparen zit in de lift met 28, 42, 54 en 46 broedparen in de voorbije vier jaar. De weg naar een stabiele populatie van 100 paar, zoals in 2017 afgesproken in het tapuitenconvenant tussen de gemeenten Den Helder en Schagen, de provincie Noord-Holland en Landschap Noord-Holland is nog lang (Landschap Noord-Holland 2021, nr.4).

In 2021 is op Texel het eerste geslaagde broedgeval in Nederland van de **Struikrietzanger** vastgesteld. Het is het meest westelijke broedgeval van de soort (tussen Duin & Dijk 2021, nr.4).

Koolmezen gebruiken honden- en kattenharen voor de bekleding van hun nesten. In dode nestjongen werden zeven stoffen gevonden die gebruikt worden als vlooien- en tekenmiddelen voor honden en katten (Limosa 2021, nr.3).

Verzameld door Ruud Costers, ruudcosters27@gmail.com

Communicatie & Actualiteiten

Van het Bestuur

Nieuwe bestuursleden

Het bestuur verwacht binnenkort de vacatures die ontstaan zijn door het aftreden van onze penningmeester Peter van den Berg, onze secretaris Maarten Platteeuw en algemeen bestuurslid Rob Struyk, te kunnen invullen. Na een eerste kennismaking en het bijwonen van een bestuursvergadering zijn er nog drie kandidaten voor een bestuursfunctie. Op de ledenvergadering van 21 maart a.s. worden zij voorgedragen en hieronder stellen zij zich voor.

Loes Staal

Na het voltooien van mijn studie Milieu- en Natuurwetenschappen aan de Open Universiteit raakte ik in 2001 min of meer toevallig betrokken bij de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland. Tot maart 2021 heb ik deel uitgemaakt van het bestuur van die organisatie en namens SVN heb ik meegeholpen bij het organiseren van heel wat Noord-Hollandse Natuurdagen. Ik voel mij vooral betrokken bij milieu en natuur, waarvan ook vogels een onderdeel vormen. Na een afwisselende loopbaan ben ik de laatste 12 jaar van mijn werkzame leven actief geweest als medewerker medische milieukunde bij GGD Kennemerland en GGD Amsterdam. Omdat ik ook als vrijwilliger wel ervaring heb met secretariaatachtige werkzaamheden ben ik bereid gedurende maximaal 1 zittingstermijn het secretariaat van de vwg op mij te nemen.

Jurgen Rotteveel

Ik ben 32 jaar oud en woon in Alkmaar en ben werkzaam als ecooloog bij Stichting Landschap Noord-Holland. Ik heb tot mijn 18^e in Zuid-Scharwoude gewoond en ben na een tijd in het Gelderse Velp te hebben gewoond in 2019 naar Alkmaar verhuisd voor mijn werk bij het Landschap. Hierdoor ben ik goed bekend met het werkgebied waar ik in mijn vrije tijd regelmatig ga vogelen. Daarnaast voer ik diverse tellingen voor Sovon uit in het werkgebied, waaronder de maandelijkse watervogeltelling in het Geestmerambacht, een MUS-telling in de buurt waar ik woon, kolonietellingen van Aalscholvers en Blauwe Reigers in Langedijk en enkele PTT-tellingen.

Ik wil graag tot het bestuur van de Vogelwerkgroep aantreden als algemeen bestuurslid. Ik wil mij onder andere bezighouden met de natuurbeschermingscommissie en het vergroten van de zichtbaarheid van de vogelwerkgroep via *social media*. Daarnaast zal ik waar nodig graag de collega-bestuursleden helpen met de overige taken die bij het bestuur van de vogelwerkgroep komen kijken.

Francisco Rubio Fernández

Ik ben 38 jaar, opgegroeid in Alkmaar en Heerhugowaard en woonachtig in Heerhugowaard. In mijn vrije tijd ben ik veel aan het sporten, vogelen en fotograferen van met name vogels. Op dit moment ben ik werkzaam als basisschoolleerkracht van een groep 8 en werk ik voor een maatschappelijk project van AZ, *Playing for Success*. Ook begeleid ik jonge professionele voetballers in hun route naar de top met mijn eigen agentschap.

Enige tijd geleden ben ik benaderd voor een bestuursfunctie binnen de VWG Alkmaar. Naar aanleiding hiervan ben ik mij gaan verdiepen in de vereniging, heb ik bestuursvergaderingen bijgewoond en hebben wij, toen dat eenmaal mogelijk was, elkaar fysiek ontmoet. Ik heb de vereniging leren kennen als een warme omgeving met passievolle mensen. Het is mooi te zien hoe de VWG zich wil profileren voor jong en oud.

Ik zal mij namens de vereniging gaan richten op het penningmeesterschap en verder zal ik ondersteunen waar nodig. Ik kijk uit naar een goede samenwerking met mooie initiatieven en ik hoop mijzelf gauw persoonlijk te kunnen voorstellen.

Nieuwe leden

Het ledenaantal blijft, ondanks een aantal opzeggingen en sterfgevallen, groeien. Nu Corona iets op haar retour lijkt, gaat actie ondernomen worden om onze nieuwe leden kennis te laten maken met onze vereniging. In het voorjaar zal voor kleine groepjes nieuwe leden een excursie worden georganiseerd.

Ook gaan we de eerste zondag van elke maand een ledenwandeling in het leven roepen. Naast vogels kijken is het bedoeling ook te “socializen”: kennis maken met andere leden en bestuursleden tijdens een wandeling van een uur of twee in het Geestmerambacht.

Waarneming penningmeester

Inmiddels is Peter de Greeuw door onze vertrekkende penningmeester Peter van de Berg ingewerkt. Hij zal tot in ieder geval de ALV de functie waarnemen.

Contributie

Vriendelijk verzoek aan de leden tot het betalen van het lidmaatschap over 2022. Dit geldt natuurlijk niet voor de leden die reeds betaald hebben of die een machtiging hebben afgegeven.

Het lidmaatschap 2022 bedraagt (minimaal) € 20,= en kan worden overgemaakt op rekeningnummer NL 25 TRIO 0379 6386 73 t.n.v. VWG Alkmaar e.o. onder vermelding van “contributie 2022 VWG”.

Lezingen en excursies

De lezingen en excursies worden na weer een lockdown opgestart. Kijk op de website voor de actuele stand van zaken en informatie.

Meeuwen

De VWG heeft de rapportage van de gemeente van het 0-onderzoek van de professionele meeuwenonderzoekers Roland-Jan Buijs en Merijn Loeve ontvangen. In het rapport wordt voorgesteld om gedoogzones op de industrieterreinen Oudorp, Beverkoog en Boekelermeer in te richten, hetgeen overeenkomt met voorstellen uit de Startnotitie 2017 van de VWG.

De gemeente Alkmaar wil ontheffing vragen voor het bestrijden van Kleine Mantelmeeuwen. Met de andere in Alkmaar broedende meeuwen, Zilvermeeuw en Stormmeeuw nemen op landelijk niveau al jaren af in aantal en mogen in principe niet bestreden worden. Echter bij extreme overlast wil men ook deze meeuwen mogen bestrijden.

Door het mogen betreden van daken zijn meer broedende meeuwen geteld dan bij de telling van de VWG in 2018, die vanaf een hoogwerker is uitgevoerd.

Het aantal klachten is in 1 jaar tijd fors toegenomen: in de periode 2016 t/m 2019 waren er gemiddeld ca. 175 klachten per jaar, maar sinds de onderzoeken in 2020 en 2021 zijn er ca. 320 resp. ca. 550 klachten per jaar. Zou er een relatie zijn met Corona: meer mensen thuis?

Broedende Stormmeeuw (mei 1993) in oude schakelkast op het voormalige PEN- opslagterrein op industrieterrein Oudorp, dat toen een gedoogzone was voor een kolonie Stormmeeuwen. Foto: Jan Stok

De Commissie Natuurbescherming zal de nota en het voorstel van aanpak van de gemeente tegen het licht houden en haar bevindingen met de leden communiceren d.m.v. publicatie in De Kleine Alk. De VWG onderkent overigens de overlast die van meeuwen wordt ervaren en wil meedenken met het zoeken naar een uitweg: het scheppen van gedooggebieden. We blijven de ontwikkelingen op de voet volgen.

Het bestuur van de VWG is voornemens haar kennis en expertise – gevraagd en ongevraagd – te blijven delen met de gemeente.

Bomenkap Schoorl

Het bestuur heeft haar eerste bijdrage geleverd bij het tot stand komen van de offerte-aanvraag van Provincie Noord-Holland voor de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan Schoorlse Duinen. De VWG waardeert het zeer dat zij, samen met vier andere natuurorganisaties plus Staatsbosbeheer, aan deze innovatieve vorm van participatie kan deelnemen.

SVN Vogelatlas Noord-Holland

Sovon heeft in haar ledenraad bekend gemaakt na te denken over een nieuwe landelijke Vogelatlas. Nadat duidelijk is geworden dat het risico van een substantiële overlap (zowel wat betreft het veldwerk als het publiceren van een vogelatlas) veel groter is dan eerst werd verondersteld, heeft het bestuur van SVN besloten om op de eerstkomende ledenvergadering van 22 maart 2022 het voorstel aan de leden voor te leggen om te stoppen met het atlasproject.

Reuzenalk

Het Reuzenalk-team heeft de eerste jeugd-excursies en activiteiten voor kinderen van de basisschoolleeftijd op de agenda gezet. Kijk voor meer informatie op onze website vwg-alkmaar.nl

Website

Voor de nieuwe website zijn alle wensen geïnventariseerd. De komende maanden zal een pilotversie worden gebouwd. Voorlopig blijft de huidige site in de lucht.

Een 'klussengroep'?

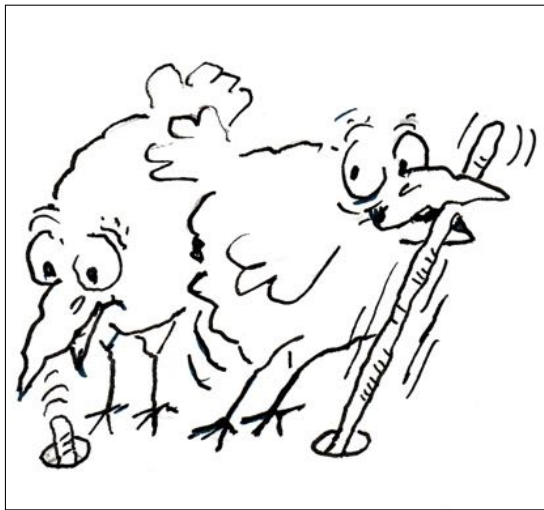
Het bestuur blijft de mogelijkheden verkennen voor het instellen van een soort van 'klussengroep' voor fysieke buiten-de-deur klussen van vogel- en/of natuurbeschermende aard of ter ondersteuning van vogelonderzoeksprojecten. De eerste werkzaamheden zijn inmiddels bij de zeevakpost Camperduin uitgevoerd onder de bezielende leiding van Jasper de Haan. Dank daarvoor.

Geïnteresseerden in dergelijk gezond 'buitenwerk' of met ideeën kunnen zich melden bij Rob Struyk (rob.struyk@upcmail.nl).

Vogelcursus

Nu Corona op haar retour lijkt, wordt de mogelijkheid onderzocht om weer een vogelcursus te organiseren.

Het Bestuur

De raadselvogel van Wim.

Illustratie: Wim Schols

Van de penningmeester

Nieuwe leden en opzeggingen tot 1 februari 2022

Nieuwe leden

Joris Bleeker
Merel Hos
Edwin Lagerweij
Koos Leek
Jack Smit

Monica van Veen
David Versteeg

Opgezegd

Peter de Groot
Bert de Haan

Hans Dorrestein
Jan Gerhardus
Floris Parlevliet
Peter van den Berg
Mirjam van Riel

Peter de Greeuw, waarnemend penningmeester

Reuzenalk-activiteiten

Dit jaar biedt de vogelwerkgroep in samenwerking met De Reuzenalk zes activiteiten aan, in en rondom Alkmaar. Voor kinderen vanaf zes jaar. Door de wondere vogelwereld spelenderwijs over te brengen, hopen we kinderen en natuurlijk hun (groot)ouders te enthousiasmeren over vogels. En in het leven van deze bijzondere beestjes te duiken.

Samen kijken we naar de schoonheid en bijzondere eigenschappen waarover zij beschikken. En... we gaan lekker naar buiten.

Overzicht

Roodborst | 20 februari 2022 | 11u tot 13u | Muziek podium Cultuurpark de Hout

Ijsvogel | 13 maart | 11u tot 13u | Hortus Alkmaar

Vogels spotten | 5 juni | 11u tot 13u | Recreatieschap Geestmerambacht

Trekvogels | 4 september | 11u tot 13u | LiberTerra Geestmerambacht

Ringstation de Vinkenbaan | 9 oktober | Vogelringstation Castricum

Wintervogelvoer maken | 20 november | 12u tot 14u | Intratuin Heerhugowaard

Hieronder van de eerste twee een programma.

Roodborst

20 februari 2022 | 11u tot 13u | Muziekpodium Cultuurpark de Hout

Kosten: 2 euro. Graag contant meenemen naar de activiteit.

Aanmelden: stuur een mail met aantal deelnemers en leeftijden naar:

info@reuzenalk.nl

Activiteit

Wist je dat een Roodborstje een klein kompasje in het oog heeft om de weg te kunnen vinden? Tijdens deze activiteit leggen we je hier alles over uit. We doen een speurtocht.

En sluiten af met iets lekkers!

Kort verhaal over Roodborst

Zelf kompas maken

Kompas speurtocht

Afsluiten met iets lekkers

IJsvogel

13 maart | 11u tot 13u | Hortus Alkmaar

Kosten: 2 euro. Graag contant meenemen naar de activiteit.

Aanmelden: stuur een mail met aantal deelnemers en leeftijden naar:

info@reuzenalk.nl

Activiteit

Als je vogelaars vraagt wat het mooiste vogeltje is van Nederland, dan zal het antwoord vaak 'de IJsvogel' zijn. Deze blauwe flits is betoverend mooi. Wij kennen een plekje waar je deze supervisser goed kunt zien. Hopelijk, je weet het nooit! Wij gaan opzoek naar de IJsvogel in de Hortus. We krijgen mooie verhalen over deze vogel en over de tuin van Hortus.

Ook gaan we het beestje proberen na te schilderen onder begeleiding van een echte kunstenaar!

Kort verhaal over de ijsvogel

IJsvogel observeren vanuit de kijkhut

Rondleiding door de Hortustuin

IJsvogel schilderen

Afsluiten met iets lekkers

Elias den Otter, eliasdenotter@gmail.com

Lezingen

Sinds september op maandagavond (zie ook Van het bestuur) 20.00 uur Wijkcentrum De Oever, Amstelstraat 1, 1823 EV te Alkmaar (Oudorp). Zie ook www.vwg_Alkmaar.nl.

KNNV-lezingen (“[KNNV]”) vinden op woensdagen vanaf 20.00 uur plaats in Wijkcentrum Overdie, Van Maerlantstraat 8-10, 1813 BH Alkmaar. Zie alkmaar-denhelder.knnv.nl (Agenda) voor die op zaterdagmiddagen vanaf 13:30 uur in Bezoekerscentrum “De Helderse Vallei”, De Helderse Vallei 9-11, 1783 DA Den Helder.

Maandag 21 maart: *Jaarvergadering + lezing Geluidopname van vogels door Wessel Schrik*

Wessel Schrik is een nieuw lid van de vogelwerkgroep. Hij is tijdens de coronaperiode lid geworden en daarom nog niet bekend bij de leden. Vanavond geeft hij een korte presentatie over vogelgeluid. Deze ‘tak van sport’ blijft ook voor ervaren vogelaars nog steeds lastig. Hij schrijft er het volgende over.

De mens is nu eenmaal visueel ingesteld. Iedereen kan aan de hand van een tekening of foto een vogel leren herkennen, maar hoe zit dat met geluid? Gelukkig bestaan er sonogrammen. Een sonogram is een visuele representatie van een geluid. Aan de hand van sonogrammen zal ik in de lezing een aantal vragen proberen te beantwoorden: Wat is geluid? Wat zijn boventonen? Hoe kun je een liedje analyseren? Waarom zingen vogels? Waarom roepen ze? Waarom is het belangrijk om ook de roepjes te kennen? Hoe kunnen sonogrammen helpen om al die roepjes uit elkaar te houden?

Welke manieren zijn er om zelf geluiden op te nemen? Wat heb je daarvoor nodig? Als muzikant/componist en vogelaar ben ik gefascineerd door vogelzang. Vogelzang wordt eigenlijk pas vanaf rond 1950 echt bestudeerd en is daarom een spannend terrein waar veel onderzoek wordt gedaan. Pas recent is bijvoorbeeld ontdekt dat bij veel meer soorten dan gedacht ook de vrouwen zingen, en niet alleen bij exotische zangvogels: vrouwtjes-Bosuilen blijken te *oeboe*-en en mannetjes te *kuWICK*-en!

Ik ben zelf op vrij late leeftijd begonnen met vogelen doordat ik lange periodes in de Brenne (Frankrijk) verbleef, rustig waterrijk ouderwets rommelig cultuurland, waar de Wielewalen, Hoppen, klauwieren, Bijeneters, Kerkuilen, Kraanvogels en Grote Karekieten je nog om de oren vliegen. Met zulke mooie soorten om je heen is het haast moeilijk geen vogelaar te worden.

Iedereen die vogels wil leren herkennen, bestuderen of inventariseren bereikt op een gegeven moment het punt dat het noodzakelijk wordt de roepjes en zang te leren herkennen. En hoe meer je leert, des te meer blijkt er telkens nog weer bij te leren. De beste manier om dit te doen blijft het veld in gaan en veel ervaring opdoen, maar hoe vind je dat ene nog onbekende geluid dat je een paar uur eerder hoorde terug op een cd?

Maandag 11 april: *Een cocktail van vogels en vogelaars door Debby Doodeman*

Debby komt bij ons om een presentatie te geven over een aantal zaken die haar al ettelijke jaren bezighouden. Voor de pauze proberen we een antwoord te geven op de

vraag “Wie is dé vogelaar”, ben jij het? Deze vraag was leidend voor de recente IVN/KNNV-uitgave *Vogelaar (nooit) uitgevogeld*. Na de pauze maken we de vaartocht naar de Markerwadden, het gemaakte vogelparadijs in het Markermeer.

Baardmannetjes?

Toen Debby nog beginnend vogelaar was, beseftte ze dat het imago van de vogelaar – baard(mannetje), wat slonzig, sandalen en geitenwollensokken aan – niet bepaald klopte met haar eigen zelfbeeld. En ook niet met andere hippe jonge vogelaars die ze in het veld heeft ontmoet. Puur uit nieuwsgierigheid, en ook een beetje als een grap, stelde ze de vraag “Wie is de vogelaar?”

In latere jaren ontpopte die grap zich tot een serieus onderzoek, waar meer dan 1000 vogelaars aan meewerkten. Met een knipoogje en een serieuze ondertoon luidt de hamvraag: onderscheidt de vogelaar zich van een ‘gewone’ (niet vogelaar) persoon?

Een verrassend en misschien wel hilarisch (nieuw) beeld van “dé vogelaar”.

De Marker Wadden

De bouw was nog niet voltooid toen Debby excursies organiseerde naar dit vogelparadijs (in wording). Met veiligheidshelmen en vesten aan gidste ze groepen over de maagdelijke archipel. Intussen, 5 jaar later, heeft ze de Marker Wadden tientallen keer per jaar bezocht, zowel als gids met groepen als voor inventarisatierondjes. Ze zag het landschap zich tot een waar vogelparadijs ontplooiën. Van kale zandhopen en een modderig bassin tot een weelde aan natuur, die zich voor een groot deel op eigen kracht mag ontwikkelen. Met de camera aan haar zijde legt ze de ontwikkelingen vast, maar de foto’s leveren ook belangrijk materiaal op over bijv. soort en grootte van vissen die door sterns worden gevoerd. Een unieke kans om het ontstaan van nieuwe natuur te aanschouwen.

Maandag 16 mei: Leden voor leden

Volgende datums: nog niet bekend.

Ofra Carmi, o.carmi@quicknet.nl

Excursienieuws

Het excursieprogramma wordt hervat en er wordt een beroep gedaan op ieders verantwoordelijkheid naar de andere deelnemers. Wij gaan ervan uit dat alleen diegenen die volledig gevaccineerd zijn zullen deelnemen aan de activiteiten. En als je hoest, niest of bij twijfel: ga niet mee, hoe jammer ook.

Voor de Door-de-weekse excursies (1^e en 3^e donderdag van de maand) zijn de uitgangspunten iets gewijzigd, zie www.vwg-alkmaar.nl/excursies.

Zie www.vwg-alkmaar.nl/agenda voor het laatste nieuws.

Zaterdag 12 maart: Rondje Noord-Holland

Vertrek: 07:00 uur. Hele dag.

Zaterdag 9 april: Hoge Veluwe o.l.v. Jan Stok

Vertrek: 07:00 uur. Hele dag.

In april zijn al veel bosvogels terug en we hopen een flink aantal broedvogels tegen te komen zoals Kuifmees, Gekraagde Roodstaart, Bonte Vliegenvanger, Draaihals.

Misschien dat we al onderweg een bijzondere soort tegen komen, je weet maar nooit. Houd rekening met een entree. We bezoeken een groot deel met de auto, maar gaan 's middags ook stukken fietsen en wandelen.

Zaterdag 11 juni: Onnerpolder/Zuidlaardermeer o.l.v. ?

Vertrek: 07:00 uur. Hele dag.

In de nieuwe natuurontwikkelingsgebieden rond het Zuidlaardermeer broeden Witwangsters, Georde Futen, Steltkluten en Zomertalingen. En dat naast algemene soorten als Zwarte Stern, Roerdomp, Porseleinhoen en Zeearend. Als toetje kunnen we ook nog naar Fochteloo en/of Diependal dat er een half uurtje rijden vandaan ligt.

Volgende datums: 9 juli, 6 augustus.

Aanmelden uiterlijk drie dagen voor aanvang van de excursie per e-mail bij:

Elias den Otter, eliasdenotter@gmail.com

Al 50 jaar zetten we de
BLOEMETJES
BUITEN

Intratuin Heerhugowaard
Zuidpoort 1, 072-5757157
intratuinheerhugowaard.nl

Natuurlijk! Intratuin

Waarnemingen november 2021 t/m januari 2022

Pierre van der Wielen

Deze drie maanden werden 32.814 waarnemingen ingevoerd; zo'n 3.500 minder dan voorgaande kwartalen. Het veelal grauwe, vaak natte weer zal daar niet vreemd aan zijn geweest.

HBZ = Hondsbossche Zeewering

NHD = Noord-Hollands Duinreservaat

TBaZ = Telpost Bergen aan Zee

TCa = Telpost Camperduin

VHPP = Verenigde Harger- en Pettemerpolder

Op 27 november vloog een **IJsduiker** ter hoogte van de Schoorlse duinen. De volgende werd op 24 december vliegend langs de HBZ gezien. De laatste vloog op 22 januari langs Camperduin. Er werden in november twee **Vaal Stormvogeltjes** ingevoerd: één op 4 november langs de HBZ en op 16 november nog één langs de HBZ, bijvangst bij de Provençaalse grasmus. Bijzonder voor de tijd van het jaar was de **Noordse Pijlstormvogel** die op 3 januari langs Camperduin vloog. In de database van trektellen.nl zitten slechts 15 januariwaarnemingen.

Rond de jaarwisseling verbleven bizarre aantallen **Aalscholvers** in De Putten en de VHPP. Er werden er regelmatig tot 3.000 geteld. Op 5 en 12 december werd een **Kuifaalscholver** gemeld op piertjes ter hoogte van de Schoorlse Duinen. Er werden op negen locaties **Roerdompen** gemeld. Naast de gebruikelijke locaties werden ook waar-

Door Harry Smit ontdekt tijdens zijn recente watervogeltelling in Alkmaar, een wit Waterhoen met gele snavel en poten bij de Oudorperhout.

Foto: Jan Stok

nemingen verricht in de Noorderneg bij Heiloo, in Oudorp en in de Stad van de Zon. Op 22 november zat er een **Koereiger** in De Putten. In die zelfde omgeving werd de gehele periode af en toe een **Kleine Zilverreiger** gezien. Tussen 15 december en 31 januari werd enkele keren een **Purperreiger** gezien nabij Oudkarspel. Op 21 december werd er (nog?) één gezien in de Diepsmeerpolder. Wat minder onverwacht in de winter was de **Ooievaar** die op 3 en 4 januari nabij Aagtdorp verbleef.

In de Polder Mijzen verbleven tot maximaal 53 **Kleine Zwanen**. In november en december waren er enkele waarnemingen van solitaire individuen of duo's die langs de kust overtrokken. Op 1 januari werd plots een golfje gezien met drie groepjes van 8, 17 en 41 over de HBZ/Camperduin. Eén van deze vogels bleek gezenderd en was eerder die ochtend ook over Wieringen gezien. Op 6 januari vlogen er nog eens 5 over Camperduin. Hun grote broertje, de **Wilde Zwaan**, werd voornamelijk op de gebruikelijke plekken in het NHD en de Sammerpolder bij Heiloo gezien. Daarnaast was er een waarneming van 6 in de Polder Mijzen op 2 januari. Op 2 november werd tussen de **Kolganzen** in de Grootdammerpolder een kolgans met meerdere kenmerken van een **Groenlandse Kolgans** gefotografeerd. Op 16 december zat er een **Dwerggans** nabij Heiloo. In de VHPP werden tussen 15 december en 29 januari tot maximaal 27 Dwergganzen geteld. Er was in de periode veel verloop in de aantallen en het lijkt erop dat ze regelmatig op en neer pendelden tussen Strijen en de VHPP. Ook werden ze af en toe nabij Bergen gezien. De enige **Witbuikrotgans** deze periode werd tussen 26 december en 17 januari in Polder Q gezien. Tijdens de midwintertelling zat een juveniele **Rotgans** tussen Kolganzen op een ongebruikelijke plek, langs de Nauertogt ten noorden van Alkmaar.

Een **Zwarte Wouw** werd op 12 november over het NHD gemeld. Gezien de datum ligt een **Rode Wouw** wat meer voor de hand. Daarvan werden er deze periode twee gemeld: de eerste op 5 november over het NHD en de tweede op Nieuwjaarsdag over het strand bij Camperduin. Die laatste vogel kon die dag tot bij Den Haag gevolgd worden. Op 22 en 23 november werd een **Bruine Kiekendief** gezien in de Eilandspolder. Op 2 januari werd er één nabij Heiloo en 28 januari één nabij Alkmaar gezien. Op de slaappleats in de Kleimeer werden tot maximaal zes **Blauwe Kiekendieven** geteld.

Op 5 november vloog één **Kraanvogel** over de Huiswaard. Op 22 november volgden er drie over de telpost BaZ. Op 14 november liep er een **Paarse Strandloper** op het strand voor de HBZ. Op 23 november vloog er daar nog één voorbij. In januari werd er regelmatig één in De Putten gezien. Zeer vreemd was de **Regenwulp** die eind november in een tuin zat in Heerhugowaard. Van 6 tot en met 11 november liep er een **Grutto** in De Putten. Op 18 november zat er nog één bij Egmond aan Zee. Op 17 november en 26 januari werd een **Groenpootruiter** gezien in De Putten. Van 1 tot en met 3 november dobberden er twee **Rosse Franjepoten** in Polder R nabij Petten. Op 5 en 7 november werden bij Egmond en Camperduin **Vorkstaartmeeuwen** gemeld. Een **Grote Burgemeester** werd op 4 en 5 december op het strand bij Bergen aan Zee gezien. Op 21 december vloog er één langs Camperduin. Langs deze zelfde telpost vloog op 20 december een adulte **Zwarte Zeekoet**.

Tussen 6 november en 24 december werden langs de kust minimaal 14 **Kleine Alken**

en 8 **Papegaaiduikers** gezien.

In het NHD werd op 2 november een **Velduil** gezien. Op 6 januari werd er één in de VHPP gezien. In november werden langs de kust nog regelmatig overtrekkende **Strandleeuweriken** gezien met ook groepen van 12 tot 50 (!) stuks. Op Oudejaarsdag werd in de VHPP een groepje van vijf stuks gevonden dat tot het einde van dit verslag bleef en veel belangstelling trok. Op 2 november vlogen er twee **Grote Piepers** over de HBZ en een dag later nog één. De volgende vloog op 13 november over het NHD en de laatste op 21 november over de HBZ. Een **Woestijntapuit** werd op 2 november tijdens het zeetrekten vanaf de HBZ ontdekt. De vogel verplaatste zich echter snel richting het zuiden en werd nabij de lagune voor Camperduin al vrij snel uit het oog verloren. Het bleek de enige voor dit jaar in Nederland. De volgende zeldzaamheid, de in oktober ontdekte **Provençaalse Grasmus** bleef de gehele periode in de geul op de HBZ maar verplaatste zich over flinke afstanden, van De Putten tot aan Petten maar was ook regelmatig weken kwijt. De vogel werd ruim 800 keer ingevoerd!

Tussen 15 en 20 november zat er een **Pallas Boszanger** in het NHD. In november werden nog vier **Bladkoninkjes** doorgegeven. Een **Humes Bladkoning** werd op 12 november vanuit Schoorldam gemeld. Deze soort had landelijk een extreem goed najaar/winter met her en der ook overwinterende exemplaren waaronder ook meerdere ver in het binnenland. Niet slecht voor een soort die tot een paar jaar geleden nog ingediend moest worden! Bijzonder laat was de **Raddes Boszanger** die op 11 november op de HBZ bij de Provençaalse grasmus werd ontdekt. Dit is het eerste novembergeval ooit voor Nederland. Ook ongebruikelijk was het gemak waarmee deze vogel

Raddes Boszanger, geul HBZ, 12 november 2021.

Foto: Jan Stok

zich liet zien. Normaal zijn ze een ramp om mooi te zien en deze vogel zat vaak open en bloot in topjes. De vogel trok dan ook veel liefhebbers en werd ruim 200 keer ingevoerd. Het wat algemenere broertje, de **Bruine Boszanger**, verbleef van 12 tot en met 17

november in het NHD. Net als bij de Humes doet deze soort het dit winterhalfjaar bijzonder goed. Een late **Fitis** zat op 13 november op de HBZ. Van de laatste 'Phyllo' in dit overzicht, de **Siberische Tjiftjaf** werden opvallend veel waarnemingen ingevoerd met het merendeel vanuit het NHD.

Voor het eerst sinds jaren lijkt er in de Schoorlse duinen geen **Klapkster** te overwinteren. Alleen op 15 en 16 december werd er daar één gezien. Op 12 november vloog er een **Roek** over de HBZ. Op 10 november vloog daar ook nog een **Europese Kanarie** over. Er waren dit jaar slechts twee waarnemingen van **Fraters**: op 22 november vloog er één over de telpost BaZ en op 13 december zat er een groep van 45 in Polder L nabij Petten. Op 14 november werd in het NHD een **Dwerggors** gezien.

Pierre van der Wielen, jocotoco@hotmail.com

Ogrut 65: De ornitholoog

Als verslaggever van De Volkscourant heb ik diverse kopstukken geïnterviewd. Eén kopstuk staat al jaren hoog op mijn bucketlist, maar is buitengewoon moeilijk te vinden: de ornitholoog. Het schijnt een mensenschuw individu te zijn. Af en toe dacht ik een glimp van hem te hebben opgevangen, maar hij ontglipte mij steeds. Hij staat niet in de telefoongids onder de "O". Ook op social media was geen spoor van hem te vinden. De snoodaard. Geruchten gingen rond dat de ornitholoog elke dag rond zonsopkomst in de duinen te vinden was. De enige kans hem te treffen was om op dat tijdstip daar ook te zijn, en yes! Na vijf jaar zoeken had ik hem. Verscholen in een duinkom zat hij op een krukje naar boven te turen. Ik sloop heel zachtjes naar hem toe, haalde een opvouwbaar stoeltje uit mijn rugzak en ging naast hem zitten. Hij droeg een versleten, lange groene legerjas en een wollen muts. Ik zag geen verrekijker. Op zijn schoot had hij een beduimeld schrijfboekje, waarin hij met een stomp potlood af toe iets opschreef. Hij droeg een bril met jampotglazen en ik vroeg mij af hoe hij de vogels waarnaam. Ik zette mijn opnameapparaat aan en wilde mijn eerste vraag stellen.

"Ssst", zei de ornitholoog, "Rode wouw, twee uur."

Ik keek omhoog en zag een zwart puntje overvliegen. Ik vroeg: "Hoe ziet u dat?"

Hij keek verstoord opzij. "Geluid, jongeman, hoorde je zijn roep niet? Mijn ogen zijn slecht, ik doe alles op gehoor. Ik hoor tot drie kilometer hoog. Vijf vinken, elf uur."

Ik was stomverbaasd. Ik vroeg of hij al bij de Humes Bladkoning was geweest, die

aan de andere kant van het duin op Waarneming.nl was gemeld.

“Koperwiek, 25 stuks”, en hij gaf mij zo’n draai om de oren dat ik bijna van mijn krukje viel. “Luister goed jongeman”, en hij keek mij indringend aan door zijn jampotglazen. “Waarneming.nl is voor amateurs, niet voor ornithologen. Het moderne vogelen, daar is geen kunst aan.”

“Maar”, stamelde ik, “wanneer ziet u dan een ‘Humes’?”

“Geduld, jongeman, geduld. Vroeg of laat komt hij vanzelf over. Duinpieper, twaalf uur.”

Ik sprong overeind: “Wat? Waar?” Een Duinpieper is verdorie een lifer voor mij.

“Te laat vriend”, zei de ornitholoog, “je kletst te veel.”

Ik pakte mijn thermosflesje met koffie en draaide de dop met een hard piepend geluid open. “Grote pieper”, zei de ornitholoog glunderend, “die is vroeg dit jaar.” Ik keek naar mijn thermoskan.

“Hoe vaak gaat u op pad?” vroeg ik.

“Honderd spreeuwen, vier uur. Elke dag zit ik hier.”

“Maar”, vervolgde ik, “wilt u dan geen watervogels zien, of weidevogels?”

“Jongeman, Aalscholver negen uur, geduld is mijn motto”, en hij gaf mij een klein kneepje in mijn wang. “Ze komen vanzelf wel een keer over. Waarom kilometers rijden? Is het vandaag niet, dan is het morgen, of overmorgen, of over vijf jaar.”

“Wat is uw hoogste maandscore?”, vroeg ik.

Hij keek mij meewarig aan. “Ik doe niet aan scores. Vijftig Brandgans en een Roodhalsgans, één uur.”

“Hoe haalt u nou op geluid een ‘Roodhals’ uit een groep overvliegende Brandganzen?”, riep ik uit van verbazing.

“Jongeman”, zei hij terwijl hij zijn vinger waarschuwend opbief, “je bent een prutser. Wat zeg ik, een knoeier. Jarenlange oefening, dat is de truc. Houtsnip, twaalf uur.”

Ik was zo onder de indruk dat ik mijn thermosfles op de grond liet vallen. Ik bukte om hem op te rapen en liet per ongeluk een harde wind.

“Kraanvogel!”, riep de ornitholoog triomfantelijk en hij sprong omhoog.

Ik wilde zeggen dat ik dat was, maar wilde zijn geluk niet verstoren. Ik pakte mijn spullen, sloop zachtjes weg en trapte op een takje, dat brak.

“Zomertaling, vijf uur!”, hoorde ik hem roepen. Heerlijke man.

Arie de Wit, geïnspireerd door Godfried Bomans.

Arie de Wit, ariethewhite@gmail.com

Oplissing pagina 25 Pestvogel